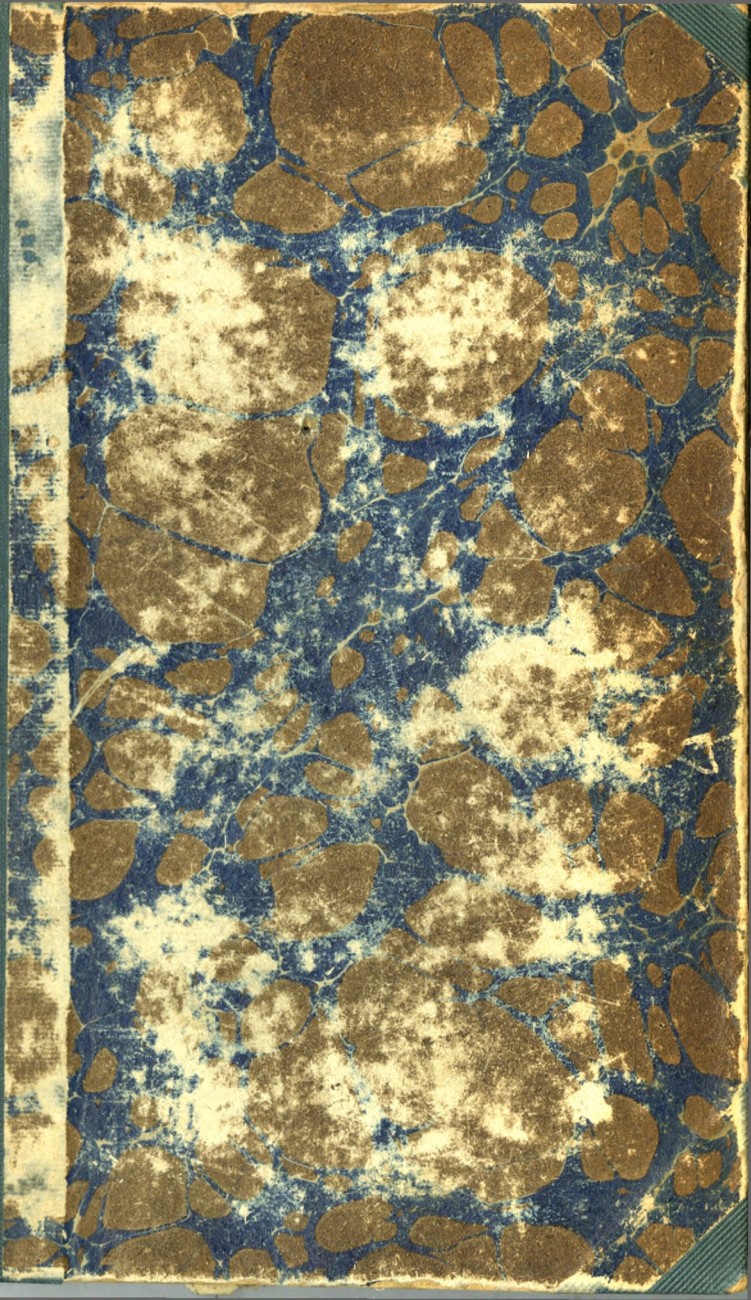

Politikai
röpiratok.

99.

99
766

HORVÁT BOLDIZSÁR

IGAZSÁGÜGY-MINISZTER

S A SZOMBATHELYI KERÜLET KÉPVISELŐJÉNEK

a felirati vita alkalmával

1869. május 31-dikén

A KÉPVISELŐHÁZBAN TARTOTT

B E S Z É D E.

5.

PESTEN,

NYOMATOTT AZ ATHENAEUM NYOMDÁJÁBAN.

1869.

DE BALLAGI GÉZA.

Tisztelt ház !

Azon válaszfelirati javaslatok közt, melyeket egyrészt a ház bizottsága, másrészt pedig az ellenzék két pártárválata terjesztettek a ház elé, két lényeges eltérés van.

Egyik az, hogy míg a ház bizottság a egész általánosságban támogatni ígér. a kormányt a reform kérdéseiben, akként, hogy azok a kor szellemének megfelelő megoldást nyerjenek: az ellenzék egyúttal kitüzi tüzetesen azon irányt is, melyet ezen reformkérdések tárgyalásánál követni akar.

Ez az egyik ok, a miért az ellenzék pártárválatai által benyújtott válaszfeliratok egyikére sem adhatom szavazatomat; mert valamint egyrészt a trónbeszédben nincsenek lefelemlítve részletei azon munkálatoknak, melyeket a kormány a jelzett reformtárvagyban a ház asztalára tenni készül: úgy viszont a válaszfeliratnak

sem lehet hivatása, a részletekre átmenni. A ház várja be a kormány előterjesztményeit, s ha azok szellemével, irányával s részleteivel megismerkedett, ám akkor hozzon felettük helyeslő, vagy roszaló ítéletet; ámde már előre ítéletet mondani, nem tenne egyebet, mint a kormány előterjesztményei felett látatlanul is pálczát törni; a mi ugy hiszem nem volna indokolható, nem volna igazságos eljárás. (Helyeslés.)

A trónbeszéd mire hívja fel a házat? A belreformok terére. A ház e felhívásra nem válaszolhat mást, mint a mit a bizottság javasol, tudniillik, hogy igenis kész a kormányt e térre követni. Kevesebbet nem mondhat a ház a nélkül, hogy ne abdicáljon azon nemes hivatásáról, melyet számára a gondviselés kijelölt, t. i. a belreformok útján a hazát ujja teremteni; többet pedig nem mondhat, a nélkül, hogy ne praeoccupálja a jövőt, a nélkül, hogy kötött kezekkel ne induljon a reform egyes kérdéseire nézve a discussio elé.

A másik igen lényeges eltérés, a mely a javaslatok közt van, s a mely szintén egyik fontosokul szolgál arra, hogy én az ellenzék javaslatait nem pártolhatom, abban áll:

hogy azokban az ellenzék még mindig a közjogi alapok ellen folytatja az ostromot.

Az 1867-ik 12. t. cz. ellen, a mely az államjogi viszonyt szabályozza Magyarország és Ausztria közt, azon nagy és súlyos vádat emeli az ellenzék, hogy az megsemmisítette államiságunkat, megcsontotta nemzeti önállóságunkat s függetlenségünket.

Oly nagy és súlyos vád ez, t. há: melyet nem lehet hallgatással mellőzni, de a melyre csak akkor felelhetünk, ha előbb tisztába jövünk a nemzeti önállóság és függetlenség fogalmával. (Halljuk !)

Ha önök az önállóság s függetlenség azon mértékét akarják e nemzet számára igénybe venni, melylyel p. o. bir Franciaország, Anglia; ha önök azon vezéreszméből indulnak ki, melynek Simonyi képviselő ur adott kifejezést, hogy Magyarország és Ausztria közt nincs más viszony, mint a mely fennáll például Törökország és Franciaország közt: akkor igenis elismerem, hogy a létező közjogi alap a nemzeti önállóság s függetlenség eme mértékének sem felel meg; — de kénytelen vagyok egyuttal hozzá tenni, hogy a nemzeti önállóság és függetlenség ezen mértéke, a létező viszonyok közt, az ábrándok sorába tartozik. (Elénk be-

lycslés jobból,) és hogy az önállóság és függetlenség ezen mértékét a létező viszonyok közt meghonosítani akarni, a legkönnyelműbb és legvakmerőbb koczkajáték volna, a melyre valaha nemzet a maga sorsát, a maga életét feltevé. (Élénk helyeslés jobbról.)

Ha ellenben önök a nemzeti önállóság és függetlenség azon mértékét értik, mely a *pragmatica sanctio*val egybefér: akkor az 1867-dik évi 12. t. cikk ellen emelhető kifogásoknak legnagyobb része önmagától elesik.

Jól tudja, és érzi ezt azon párt-árnyalat, melynek soraiba Simonyi ur is tartozik s épen azért nem csodálom, hogy legelső feladatának tartotta, a *pragmatica sanctio* értelmét és horderejét elferdíteni.

Ő a *pragmatica sanctio*ban nem lát egyebet, mint két, egymástól teljesen független állam fejedelmének közösségét és ugyanazonosságot.

Feltéve, hogy igaza volna, még akkor is meg kell jegyezmem, hogy a *pragmatica sanctio*nak már ezen tartalma egymagában véve is bizonyos korlátok közé szorítá nemzeti önállóságunkat és függetlenségünket, amennyiben t. i. nem követhetünk oly eljárást, mely a két külön ál-

lam fejedelmének ugyanazonosságát lehetetlenné tenné.

Például Francia- és Törökország bármikor hadat izenhetnek egymásnak, a szerint a mint pillanatnyi érdekeik követelik; ellenben Magyarország soha sem követhet oly politikát, mely háboruba keverhetné a magyar királyt az osztrák császárral.

Azonban Simonyi ur találni fog a *pragmatica sancti*óban — ha csak szemeit szándékosan behunyni nem akarja — még ennél többet is, és ez: a monarchia oszthatlanságának elve, melyből a kölcsönös védelmi kötelezettség foly.

A mig tehát a fejedelem ugyanazonosságában rejlő *personal unio* csak negative, ezen kölcsönös védelmi kötelezettség már positive oly *praegnans* korlátokat huzott nemzeti önállásunk és függetlenségünk elé, a melyeket ignorálni nem lehet és nem szabad.

Francia- és Törökország ma megtámadhatják, holnap védelmezhetik egymást, a szerint a mint azt érdekeik hozzák magukkal; ellenben Magyarország és Ausztria már a törvénynél fogva tartoznak egymás integritását minden ellenséges megtámadás ellen megvédelmezni.

Állandó} véd- és dacszövetségnek le-

hetne ezt nevezni, t. ház, ha az ellenzéknek erkölcsi bátorsága lett volna ezen szerződésnek nemzetközi alakot kölcsönözni; de midőn ezen közjogi egyezmény itt a vitafás tárgya volt, és én ezen eszmét megpenditettem, épen az ellenzék volt az, a mely azon szükkörű fogalmat állította előtérbe, hogy a magyar nemzetnek semmi köze nincs a lajthántuli tartományokhoz és azok népeihez, hogy a magyar nemzetnek csak saját királyával van dolga.

Ily körülmények és viszonyok közt, t. ház, melyeket nem mi teremtetünk, hanem melyeket hagyományként őseinktől örököltünk, a melyeket megváltoztatni nem áll sem jogunkban, sem hatalmunkban, sem érdekünkben; ily viszonyok és ily körülmények közt, a midőn minden lépten-nyomon reflectálni tartozunk arra, hogy ne kényszerítsük a fejedelmet oly eljárásra, a mely collisioba hozná őt Austria népeivel; ily viszonyok és körülmények közt, a midőn nem csak saját hazánk, hanem egyuttal a szomszéd állam integritását is tartozunk megvédeni, a midőn tehát a háboru és béke koczkája nem lehet kizárólag a mi kezeinkbe letéve: — ily körülmények közt, vajjon lehet-e a nemzeti önállóságnak és függetlenség-

nek, lehet-e a parlamentarismusnak azon teljességéről nálunk szó, melylyel p. o. Angol- vagy Franciaország bír? (Helyeslés a jobboldalon.)

Ne ámitsuk magunkat uraim, és ne ringassuk illusióba a nemzetet, e sokat hányatott nemzetet, a melynek legszebb erényei közé tartozik a lelkesedés, de a melynek egyik nagy nemzeti hibája épen az, hogy nagy és szép eszmék által oly könnyen túllelkesedésre hagyja magát ragadtatni. (Igaz! jobbról.) Ismélem, ne ámitsuk magunkat és a nemzetet!

A nemzeti önállóságnak és függetlenségnek ama teljességéről lemondtak őseink szerződésileg. Lemondtak szintugy, mint két egymástól teljesen független nemzet, a mely véd- és daczszövetségre lép egymással, feladja a maga függetlenségének bizonyos attributumait, azon időre, a míg ezen véd- és daczszövetség tart. A különbség köztünk és más ily teljesen független államok közt, e tekintetben csak az: hogy minket azon véd- és daczszövetség, a melyre őseink a *pragmatica sanctio* által léptek, kötelez mind addig, míg a dynastiának uralkodásra hivatott ágai ki nem haltak.

T. ház! Ez a tényállás, a melyet nem

lehet semmi okoskodással megváltoztatni.

Teljes parlamentarismusról a practica sanctióval szemben csak akkor álmodozhatnánk e hazában, hogy ha a lajthántuli tartományokban még folyvást absolut hatalom uralkodnék; ha t. i. a közös fejedelem mind azon ügyeket, a melyek az összes monarchiát érintik és érdeklik, a mi parlamentünk elhatározására bizná, és azt, a mit mi itt határoztunk, azután absolut jogánál fogva az örökös tartományokra reá parancsolná. De hiszen önök is a mi sorainkban állottak akkor és ez csak önök dicsőségére válik, midőn egyhangu örömmel üdvözöltük ő felségének azon nemes lelkü elhatározását, melynél fogva az alkotmányos élet áldásait a lajthántuli tartományokra is kiterjesztette; sőt önök velünk együtt a létrejött közjogi egyezménynek egyik fő-, sark- és alapfeltételeül épen azt tüzték ki, hogy az alkotmányosság itt is ott is tetteleg életbe lépjen.

A mit tehát mi a 67. 12. törvényczik által tettünk, az nem volt semmi egyéb, mint e követelménynek kifolyása.

Miután t. i. láttuk, hogy vannak az összes monarchiát illető olyan ügyek, melyeket a viszonyok természetes kény-

szertisége kizárt mind a pesti mind a bécsi parlament kizárólagos hatásköréből; miután vannak kérdések és viszonyok, melyek csak a két államnak közös egyetértésével intézhetők el: tehát az 1867-ki 12-dik t. cz. által módot kerestünk és úgy hiszem találtunk is arra, hogy ezen ügyek elintézésére mindkét állam népeinek alkotmányos befolyása biztosítsék. (Helyeslés jobbról.)

Vajjon ezen czélnak az 1867. 12-dik t. cz. teljes mérvben megfelel-e, az lehet discussio, az lehet kritika tárgya; de re- criminatiót, vádat csak akkor érdemelünk, ha azon időben, midőn ezen közjogi egyezmény a vita tárgyát képezte, s a midőn a kiegyezkedés létrehozása életkérdés volt a nemzetre: a szőnyegen forgott módozatok közül mi a rosszabbat választottuk volna. (Élénk helyeslés jobbról.)

De e vád nem érhet bennünket, és ezen vádat legkevésbé emelheti ellenünk azon ellenzék, melynek javaslata sokkal rosszabb volt, mint a mely a törvénybe ment. (Élénk helyeslés jobbról.)

Mit ajánlottak önök a delegatio helyébe? Azt, hogy a monarchiát közösen érdeklő ügyek itt is, ott is, tehát mindkét parlament discussiója alá terjesztesse-

nek. Ez teljesen correct és kielégítő módzat volna azon határvonalig, a meddig a két parlament egyetért. De hátha ezen egyetértés nem jön létre, mi történik akkor? Erre azt felelték önök: Akkor a két miniszterium vagy pedig a két parlament kiküldöttjei törekedjenek létrehozni az egyetértést. (Felkiáltás balról: természetesen!)

Igen — de hát ha ezen egyetértés nem sikerül, vagy pedig, ha a létre jött kiegyezés feltételeit egyik vagy másik parlament elveti? Erre azt mondák önök: hogy akkor döntsön a fejedelem. (Felkiáltás balról: Az! nem mondtuk. Több hang jobbról: De igen, benne volt a javaslatban.)

Ime tehát önök ultimum remediuma az absolutismus volt. (Ugy van, ugy van! — jobbról. Ellenmondások balról.) A míg mi az eldöntés jogát legalább a nemzet képviselőinek kezeibe tettük le. (Felkiáltás balról: Igen a delegatióba! Felkiáltás jobbról: Hát az nem képviseli a nemzetet!)

Ha tehát a mi javaslatunk azon hibában szenved, hogy némely dolgot el von a parlament hatásköréből: az önökét még nagyobb vád éri, az: hogy önök javaslata megöli az alkotmányosságot.

(Élénk helyeslés jobbról. Élénk ellenmondás balról.)

Ugyan így állnak önök a külügyek kérdésében is. Hiszen még e napokban is azon javaslattal léptek fel önök: hogy külállamoknál mind a magyar nemzetnek illetőleg a magyar királynak, mind pedig az osztrák császárnak külön-külön képviselői legyenek: amazoknak a magyar külügyminiszter, emezeknek pedig az osztrák külügyminiszter adván utasítást. Ez is nagyon kielégítő módzat lenne bizonyos határvonalig t. i. addig, míg a két külügyminiszter teljesen ugyanazon nézpontra állanak. De mi történjék az esetben, ha a két külügyminiszter ellentétes nézetekből indulna ki; ha például a magyar király képviselője a francia udvarnál az osztrák császár képviselőjét desavouálná? A közös fejedelem, ki a külhatalmakkal szemben, nem követhet két kulacsos politikát, kénytelen lenne ez esetben vagy egyik vagy másik miniszterét elbocsátani. És ha éppen azon miniszterét bocsátaná el, ki a maga parlamentjének bizalmát bírja: akkor elmentésbe jönne a fejedelem ama nemzet, ama parlament akaratával, melyet az elbocsátott miniszter képvisel. Ha pedig mindkét külügyminiszter bírja a maga parlamentje többségét, a mi szintén meg-

történhetik, akkor, ha például a bécsi parlament és az osztrák külügyminiszter a háboru mellett, a magyar parlament pedig a maga külügyminiszterével a béke mellett nyilatkozik, (Nyáry Pál a terem közepén jár. Zajos fölkiáltások: Helyre! helyre! Nyáry helyére megy.) midőn a két parlament is ellentétben áll egymással: ily esetben, akármelyik külügyminiszterét bocsássa el a fejedelem, bármelyik parlament szavazatát vegye irányadóul: de okvetetlenül alá rendeli egyik parlamentet a másiknak (Élénk helyeslés jobbról). És hova sülyedne ekkor a parlamentarismus, hova sülyedne a két állam egyenjogúsága: a paritás?? (Élénk helyeslés jobbról.)

Íme uraim ezen pontban is önök salválni akarták a parlamentarismus formáit, de compromittálták volna a parlamentarismus lényegét, megtámadták volna az alkotmányosságot, inaugurálták volna in ultima analysi az absolutismust. (Élénk helyeslés a jobbról.) Mi ellenben megmentettük nem csak az alkotmányosságot itt és ott, hanem azt is, a mit paritásnak nevezünk: a két állam teljes egyenjogúságát.

Ha tehát némi hibát követtünk volna is el az 1867. 12. cz elfogadása által, ezen

hibát mindenesetre messze tulszárnyalja az a sokkal nagyobb érdem, mely abban áll: hogy megakadályoztuk ama rosszabb javaslat elfogadását, mely önöktől eredt. (Zajos helyeslés a jobboldalon.)

En nem mondom, t. ház, hogy idő és tapasztalás nem fognak valami jobb módozatot létrehozni tudni; egyáltalában nem tartozom azok közé, a kik a nemzetet akár a közjog, akár a belreformok terén stagnatióra akarják kárhoztatni; de annyi bizonyos, hogy a mig jobb módozatot nem találunk, mindaddig a közjogi alap feszegetése oly kísérlet, a melyre semmiféle parlamenti párt nem vállalkozhatik.

Önök jól tudják, hogy a létező közjogi egyezmény, ha annak nem is kölcsönözünk nemzetközi alakot, de az lényegére nézve mindenesetre nemzetközi szerződés jellegével bír, mert annak tárgya nem kevesebb, mint az Ausztria s Magyarország közt fenforgó államjogi viszony szabályozása. Tehát nem vonhatják önök kétségbe azt sem, hogy ezen alap megváltoztatására nem lenne elégséges a magyar király beleegyezése, hanem ahhoz a lajthántuli népek alkotmányos hozzájárulása is megkívántatnék. És így bizonyos, hogy a közjogi alap feszegetése, a közjogi harcot

ismét megújítaná nemcsak itt, hanem a Lajthán tul is.

És már most önök hazafiságára hivatkozom, és kérdem: vajjon tanácsos volna-e itthon a közjogi harc megújítása által háttérbe szorítani a belreformok égető kérdéseit, amelyekről a nemzet jövője függ; — mert annyi kétségtelen, hogy Európa erkölcsi sulyunkat, értékünket, nem hangzatos szavak, nem üres frázisok, nem hiu kérdések után fogja mérlegelni, hanem azon tényleges érdemek után, a melyeket az európai eszmék elfogadása, meghonosítása és terjesztése által szerezni képesek leszünk. (Helyeslés.) Erre pedig legelső teendő az, hogy kibontakozva középkori institutióinkból és középkori előítéleteinkből, minél gyorsabban törekedjünk elfoglalni a cultura ama magaslatát, melyen azon nemzetek állanak, a melyeknek befolyásában Europa ügyeire oly örömet szeretnének osztakozni.

Továbbá kérdem, és itt ismét önök hazafiságára hivatkozom: vajjon tanácsos volna-e a közjogi kérdések újabb felvetése által a Lajthántul a consolidationnak a dualistikus alapon kedvezőleg megindult folyamát ismét megakadályozni? (Helyeslés jobboldalról.) — Nem fogna-e ez káros visszahatást

gyakorolni reánk is, a mennyiben egyetlen szövetségünk erővesztése egyúttal a mi vesztésünk is? nem lévén veszélyesebb s kárhozatosabb politika, mint saját erőnket az által nevelni akarni, hogy szövetségünk erejét gyengítjük. — Nem fogna-e egy újabb közjogi harcz káros visszahatást gyakorolni reánk nézve is annyiban, a mennyiben halottaikból feltámaszthatná mindazon ellenséges elemeket, melyek 18 éven át államiságunk tényleges érvényesítésének útjában állottak, s a mely ellenséges elemeket épen a létrejött közjogi egyezmény folytán sikerült szerencsésen a sírba temetnünk? — Nem fogna-e az, kérdem, káros visszahatást gyakorolni hazánkra nézve is elvégre annyiban, a mennyiben a természet törvényei szerint lehetetlen, hogy reputációra tegyen szert, hogy maga iránt hitelt, bizalmat gerjesszen oly nemzet, mely megindult nemzeti önállóságának, állami életének első feladatát épen abban keresi, hogy megtámadja, hogy felforgassa azon államszerződést, mely 18 évi szünetelés után visszaadta államiságát, visszaadta nemcsak, sőt azt oly fokra emelte, melyen az a lefolyt negyedfél század alatt nem állott soha. (Igaz! Ugy van! jobbról. Ellenmondás balról.)

És ha ez most nem volna tanácsos, nem volna tanácsos akkor sem, habár azon jobb módozat, melyet önök a közjogi alap helyébe fektetni akarnának, már önök zsebében készen volna, (Ugy van jobbról). kérdem önöket, uraim! szabad-e egy parlamentarizmus pártnak az oppositíót azon alap ellen intézni, a melynek felforgatása a mai consolidálatlan viszonyok között, okvetlenül kisebb vagy nagyobb válság kíséretében járna? (Helyeslés jobbról.)

Nem, uraim, egy parlamentarizmus oppositiónak soha sem szabad oly elveket, oly jelszavakat tűzni zászlójára, a melyeket vagy egyáltalában nem, vagy pedig csak a haza veszélyével érvényesíthetne. (Elénk helyeslés jobbról.)

A mint egy párt kormányra jutva, megtagadja a maga elveit akár azért, mert meggyőződött azok kivihetlenségéről, akár pedig azért, mert azok érvényesítésének elnapolását a haza érdekei követelik: az ilyen párt tönkre tette a parlamentarizmust, sőt megámadta magát az alkotmányosságot is, megingatván a hitet és bizalmat a népben azok iránt, kik a nép bizalmának váliain emelkedtek a hatalom polczára, s ígértek, míg oda jurottak, mindent, de azután nem tudtak egyebet adni, mint — keserű csalódást.

(Élénk helyeslés jobbról; ellenmondás balról.)

Vajjon eddig is mit eredményezett az önök közjogi oppositíója?

Első sorban azt, hogy hamis demarcationális vonalt húzva a létező pártok közt, elkülönözte azokat, kik a belreformok kérdéseiben, mint elvrokonok ültek volna együtt, és a kik most, mint politikai ellenfelek küzdenek egymás ellen. (Élénk helyeslés jobbról; közbeszólás balról: Nem akadályozta!)

Ha tehát nem akadályozta is meg, de legalább megnehezítette egy nagy, egy hatalmas, egy életerős reformpárt alakulását, mely biztos kezessegül szolgáljon a jövőre minden reakció ellen, jöjjön az bármely oldalról. (Zajos helyeslés jobbról.)

Mit eredményezett még önök közjogi oppositíója? Azt, hogy megtámadta a parlamentarismusnak életgyökerét: a többség uralmát.

Századokon át e nemzetnek az volt baja, hogy folytonos surlódásban élt kormányával. Ennek természetes oka abban rejlett, hogy a kormány nem a nemzet kebeléből emelkedvén ki, nem a nemzet nézeteit és vágyait képviselvén: eljárásában nem a nemzet akaratát vette zsinór-

mértékül, hanem egy láthatlan hatalom titkos sugalmait követé.

Hiában küzdött a nemzet e baj ellen, hiába halmozott törvényt törvényre: a végrehajtás terén a nemzet akaratát mindannyiszor hajótörést szenvedett, valahányszor a hatalomnak úgy tetszett. Mert a végrehajtó hatalom nem állt a nemzet körén belül, hanem állott a nemzet fölül. (Helyeslés jobbról.) És a nemzet azt mulasztásaiért feleletre nem vonhatta. (Ugy van! jobbról.)

Ma, bála Istennek, másként áll a dolog! Ma a kormány a többség kebléből emelkedvén ki, s a többség nézeteit képviselvén: a többség akaratát van hivatva érvényre emelni. És hogy azt pontosan és hiven fogja teljesíteni, arra nézve a nemzetnek két biztosítéka van. (Halljuk!) Először az, hogy a kormány maga is tagja azon többségnek, mely a nemzetnek törvényeket alkot; és másodsor, mert az országgyűlésnek minden pillanatban felelős. (Ugy van!)

Ez, uraim! a legnagyobb horderejű vívmány mindazok közt, melyeket az 1848-diki törvényeknek köszönhetünk. (Ugy van! jobbról.) Ezen intézmény tulajdonképen az, mely a nemzet sorsát magának a nemzetnek kezébe teszi le; ezen alapot

elvesztve lábaink alól, összes alkotmányunkat az első szélvész romokba döntheti; ezen alap megszilárdítása életfeltétel a valódi alkotmányosság kifejlesztésére. (Ugy van! jobbról.)

És mitől függ ezen alap megszilárdítása? Függ első sorban önmagunktól, függ attól: hogy a kisebbség tisztelettel tanuljon meghajolni a többség akarata előtt. (Helyeslés jobbról; zajos ellenmondás balról.)

Mert minden egyes polgárnak akaratát érvényre emelni a lehetetlenségek sorába tartozván, a parlamentarismus lényegét és alapelvét: a többség uralma képezi.

Ha ezen eszmével nem tudunk megbáratkozni; ha a kisebbség nem tud, vagy nem akar meghajolni a többség akarata előtt: ám akkor visszatérhetünk ismét a régi jó időkre, a midőn a kormány nem hallgatott sem a többségre, sem a kisebbségre, hanem ráparancsolta a nemzetre azt, a mit maga akart. (Felkiáltások a jobboldalon! Ugy van.)

Nem vonom ugyan kétségbe, hogy a kisebbségnek is joga van a jövőhöz, joga van ahhoz, hogy erkölcsi fegyverekkel leküzdje, meghódítsa a többséget; ámde a többség uralmát folytonosan guay tár-

gyává tenni, a többség akarata ellen megvetést, majdnem gyűlöletet szítani, s ez által a többségnek, illetőleg a parlamentaris kormányuk hatályát, tevékenységét paralysálni, egyuttal pedig a többség alkotásai, a törvények iránti tiszteletet megingatni, — ez úgy hiszem, nem tartozik azon erkölcsi fegyverek közé (Zajos hosszas éljenzés és helyeslés a jobbon), melyekre a pártérdek akárkit is feljogosíthatna.

S önök még tovább mentek; megtámadták nemcsak a parlamentaris kormányt, hanem magának az országgyűlésnek tekintélyét is.

E szegény zaklatott nemzet balsora a legötétebb napjaiban is úgy tekintette az országgyűlést, mint reményének egyetlen horgonyát, mint az egyedüli forrást, melyből bajaira írt és enyhületet remélt; s önök most úgy állíták az országgyűlést a nemzet elé, mint egy lelketlen üres szavogépet; (Igaz! a szélsőbalon) úgy tünteték föl, mint egy oly testületet, mely a haza érdeke ellen szövetkezett, Isten tudja minő láthatlan és titkos ellenségekkel. Nem fontolták meg önök azt, hogy a mely nemzet előtt lerombolják a törvényhozás tekintélyét, a mely nemzet kebléből kiirtják a törvényhozás iránti

hitet és bizalmat: azon nemzetet csak egy lépés választja el vagy az absolutismustól, vagy a forradalomtól. (Élénk zajos helyeslés a jobbon.)

Nem fontolták meg önök azon nagy igazságot, a melynek Irányi Dániel képviselő ur adott kifejezést, a midőn azt mondta, hogy a culturának egyik főlényezője a munka és a szorgalom, s hogy ennél fogva nincs nagyobb ellensége a culturának, mint az, a ki egyrésztől beválthatlan csábígéretekkel és utolérhetlen ábrándokkal, más résztől pedig az elégedetlenség és elkeseredés magvainak széthintésével a népben a munka ösztönét és kedvét elöli. (Élénk tetszés, hosszas taps.)

Uraim! mire használták fel önök ezen több, mint 10 napi vita folyamát? folytonos recriminációkra a kormány és a többség ellen. Az ellenzék egyik t. tagja, Vukovics Sebő képviselő ur soknak tartja azt, a mi a trónbeszédben foglaltatik, sokkal többnek, mint a mennyire a ház egy évi ülésszak alatt a maga figyelmét, tevékenységét kiterjeszthetné; míg mások ugyanazon padokról egy hosszú lajstromot olvastak fel mindazon sürgős és fontos teendőkről, a melyek a trónbeszédben nem foglaltatnak.

A mult országgyűlés alatt a baloldal egy igen tisztelt vezérférfia több ízben interpellálta a kormányt a hűbériség maradványainak eltörlésére vonatkozó törvényjavaslat iránt; és e vita folyamában ugyanazon ellenzéknek egy másik igen tisztelt vezérszónoka gunynyal említé fel a vadászati törvényt, mint a mely sem a sürgős, sem a fontos tárgyak közé nem tartozik, — holott ez is a jogegyenlőség elvére akar fektetni egy oly viszonyt, a melynek eddig tisztán hűbéri alapja volt.

A mult országgyűlés alatt, midőn a hadbirósági törvény tárgyalatott, Tisza Kálmán és Várady Gábor képviselő urak azon váddal léptek fel a kormány ellen, hogy ezen törvény által a kormány az egész országot egy kaszárnyává akarja alakítani; míg a napokban Ivánka Imre képviselő ur azt mondotta, hogy őt csak az fogja megnyugtatni a haza biztonságára nézve, ha minden polgár katona, s egyik kezében az ekét, a másikban a kardot tartja. (Derűtlenség és élénk helyeslés a jobboldalon).

Ily ellentétes, ily egymással ellenkező recriminációkkal ostromolnak önök bennünket; csak azon példátlan szerénységben és önzetlenségben találkoznak önök mindnyájan, hogy minden mulasztásért a

kormány és a többség felelős, ellenben minden jónak, mi létrejött, érdeme és dicsősége egyedül a kisebbséget illeti. (Élénk derültség jobbról.)

Hallatlan tünemény, t. ház! a parlamentarismus történetében! Ha csakugyan áll az, hogy minden szándékolt rosznak eltávolítását, és minden jót, mi létrejött, a kisebbségnek köszönhetünk; ha csakugyan a kisebbségben rejlik azon varázserő, mely negatív és pozitív áldásaival elárasztja a hazát: oh! akkor önöknek, uraim, itt a jobboldalon és a centrumban egy nagy kötelességük van a haza iránt, s ez az: összeforrott, tömörült erővel oda működniök, hogy e kisebbség még sokáig megmaradjon a haza javára. (Élénk derültség, hosszas taps a jobbon; Csak tessék! balról.)

Szegény szánandó kormány! Európa művelt részeiben alig van állam, melyben annyi mulasztás volna pótolandó, mint itt; alig van kormány, melynek vállalaira annyi sok teendő nehezülne egyszerre, mint épen ezen kormány vállalaira. (Helyeslés a jobboldalról.)

Az igazságkiszolgáltatás és a köz-administráció majdnem primitív állapotban teng; a vidéken alig áll rendelkezésünkre egy pár közeg, melynek hü, pontos és

biztos közreműködésére számíthatnánk. (Helyeslés jobboldalról. Majd lesz ezután! balról.)

A vármegyék csak akkor engedelmessékednek, mikor nekik tetszik, (Helyeslés a jobbról. Jól teszik! a balról), és ha néha egy-egy királyi biztost küldünk az ellenszegülők nyakára: akkor magunkra zuditjuk a félvilág haragját; a gyülekezetekben, a sajtó terén a szenvedélyek hullámaait szabadon felkorbácsolhatja mindenki, és ha a kormány ez áradatnak szabad folyást enged: akkor gyávasággal és gyengeséggel vádolják, mint a mely nem képes a társadalmi rend magasabb érdekeit megvédelmezni; ellenben ha néha, bár elkésve, töltéseket emel a dagadó elem túláradása ellen: akkor legott azon szemrehányással találkozik, hogy bűnös m rényletet követett el a szabadság és alkotmány ellen. (Helyeslés a jobboldalon.)

Ismétlem: szegény szánandó kormány! A teendők halmazában nem tudod, mihez fogj előbb; itt romok állják el utadat, ott egy roskadozó épület fenyeget beszakadással; itt a jövő számára kell megkezdeni alkotásaidat. Mióta létezel, majd nem minden időd t parlamentaris tanácskozások veszik igénybe, de te, noha ily körülmények közt a mindennapi élet

követelményeinek is alig birsz megfelelni, éjjelekkel toldod meg nappalaidat, feláldozod a családi és társadalmi életnek minden örömeit, csak hogy gondjaidba, terveidbe a jövőt is belefoglalhassad.

Jóakaratot elismeri mindenki, még Jókai képviselőtársam is; helyzeted nehézségeit sem vonja senki kétségbe, és mégis támogatás helyett folytonos ostorozással, folytonos akadályokkal, folytonos recriminációkkal találkozol. Mint bűnbak vagy oda állítva, mely felelős mindazon mulasztásokért, melyek századok hibáit képezik; mint bűnbak azért, hogy egy varázsszóval nem bírtad létrehozni ezen rövid hónapok alatt mindazt, ami a legműveltebb nemzeteknek is évtizedek hosszas és nehéz munkájába került. (Helyeslés jobbról.)

De mi nem felelünk ezen recriminációkra. (Nem is lehet! a baloldalon). Ha sikerül befejezni munkánkat, ha sikerül megmenteni a hazát: igen, akkor fog jönni egy jobb jövő, a mely nekünk elégtelt fog szolgáltatni; azon jövő, a mely gyümölcseit fogja élvezni annak, a minek magvait mi most elhintjük. Ha azonban a sors könyvében az volna megírva, hogy a romok alá temetkezzünk: akkor — mert hiszen a világ csak a sikernek

szokott osztani jutalmakat — akkor önökkel együtt feledve vagy elítélve leszünk, a mint megérdemeljük, mint olyanok, a kik egymás ellen pazaroltuk erőnket, melyet a haza megmentésére kellett volna fordítanunk. (Élénk tetszés s éljenzés.)

Még csak pár észrevételt akarok tenni! (Halljuk!)

Ghyczy Kálmán igen tisztelt képviselő ur azt mondá, hogy a kiegyezkedés oka annak is, hogy a jelen évben deficit fog mutatkozni. Bocsánatot kérek, de ezen állítása ellenkezik az arithmetica törvényeivel. Tudjuk, hogy a létrejött kiegyezkedés szerint a közös hadsereg és a közös diplomacia költségeihez mi csak 30 %-nyi arányban járulunk. Ezen költségek, ha jól emlékszem, nyolczvan millióra rugván, mi reánk huszonhárom millió esik. Ha azonban külön diplomatiánk és hadseregünk volna, mint az ellenzék ohajtja: akkor a 80 millióból legalább 40 millió terhelne bennünket. És így a kiegyezkedésnek nem deficitet, hanem körülbelül évenként 17—18 milliónyi nyeresényt köszönhetünk. (Ellenmondás a baloldalon.) Egyébiránt én nem tudom, lesz-e deficit vagy sem; de legyen bármikép a dolog, annyi bizonyos, hogy a deficit 17 millióval mindenesetre keve-

sebb lesz, mint lenne akkor, ha a közjogi kiegyezés nem jött volna létre. (Ellenmondás balról.)

Azzal vádolta t. képviselő ur a kormányt, hogy a címkérdés megoldása által beleolvasztotta Magyarországot Ausztriába.

Ezen vádnak csak akkor volna értelme: ha a címkérdés megoldása által lemondottunk volna egy oly jogról, melyet eddig Magyarország kizárólag gyakorolt.

Azonban épen ellenkezőleg történt.

Eddig csak Ausztriát ismerte a külföld és ha Magyarországról tudtak is valamit, mi ott figuráltunk Ausztria alatt; holott most ott állunk: többé nem Ausztria alatt, hanem Ausztria mellett. Consulaink és képviselőink nem Ausztriának, hanem az osztrák-magyar monarchiának képviselői, és a tengereken is, a hol hajóink járnak, az osztrák zászló mellett a magyar czimer és színek is ott lobognak.

Tehát e megoldás által nemcsak nem veszítettünk, sőt nyertünk, annyiban, a mennyiben Ausztria egy olyan jogról, a melyet eddig tényleg kizárólag gyakorolt, lemondott s azt velünk megosztotta.

És ha beolvasztásról lehetne szó, a mit

határozottan tagadok : akkor nem Magyarország olvadt be Ausztriába, hanem a régi Ausztria olvadt be az új osztrák-magyar birodalomba. (Helyeslés jobbról.)

Azzal is vádol bennünket, hogy a közjogi kiegyezés által befolyásunkat a külügyekre a fagypontra szállítottuk le. Ezen állítás ellenkezik a logica törvényével; mert a fagypontra csak azt lehet leszállítani, ami már a hőponton volt vagy ahhoz legalább közel állott; azonban az én barátom a mohácsi vész óta egy korszako' sem tud felmutatni, a melyben befolyásunk a külügyekre, valaha ott állott volna a hol áll ma.

Irányi Dániel képv. ur egy váddal illeti a kormányt, a mely szerintem már formulázásában is hibás. Vádolja a kormányt azért, hogy a határőrvidéket mind- eddig nem csatolta vissza Magyarországhoz. — A kormány azt hiszi, hogy annak, a mi nemcsak jogilag, hanem tényleg a magyar szent korona kiegészítő részét képezi, visszacsatolásáról nem lehet szó, hanem szó lehetne legfőlebb arról, hogy ott a kormányzat kivételes módja, mihelyt a körülmények lehetővé teszik, megszüntettség. Ily szempontból tekinti a dolgot a kormány, s úgy hiszem, e szempont sokkal inkább ki-

állja a birálatot, mint az, melyből a vád keletkezett.

Beszéde további folyamában igen jól mondta a t. képviselő ur, hogy a munka és szorgalom mellett főtényezője a culturának — a szabadság; csak az kár, hogy kifelelte a legfőbb tényezőt, a mely nézetem szerint: a szabadsággal való élni tudás (Ugy van, jobbról); mert mind a mult történetéből, mind pedig azon országok újabbkori példájából, melyekben az utolsó 20 évben a t. képvis. ur tartózkodott, azon tanulságot merithette magának, hogy azon lépcsőt, melyen a caesarismus vagy a dictatura fölemelkedik, leginkább a szabadság visszaélései, tulkapásai, hogy úgy mondjam, a szabadság baklövésai képezik.

Egyébiránt igen helyesen, igen nemesen tette, hogy visszatérvén a hazába, nem ígér e népnek más földet, mint azt, mely a Kárpátoktól az Adriáig terjed; azon földet, melynek neve „haza“; — csak hogy mint t. barátom, Kautz Gyula már megjegyezte, ez ígérettel megkésétt, minthogy e földet mi már ez előtt két évvel visszaadtuk a nemzetnek, visszaadtuk ő neki is és mindazoknak, kik a lefolyt 18 éven át a száműz és fanyar kenyerét ették. De ha már elkésétt ezen ígéretnek beváltásá-

val, van még, mire vállalkozhatik, ha tesszik, karöltve velünk; és ez az: megtartani, a szenvedélyek és ábrándok veszélyei ellen megvédeni e földet, nagygyá, boldoggá tenni a hazát!

A bizottság javaslatát elfogadom. (Hosszan tartó zajos éljenzés és taps a jobboldalon. Szavazzunk!)

DE BALLACI CEZA

